

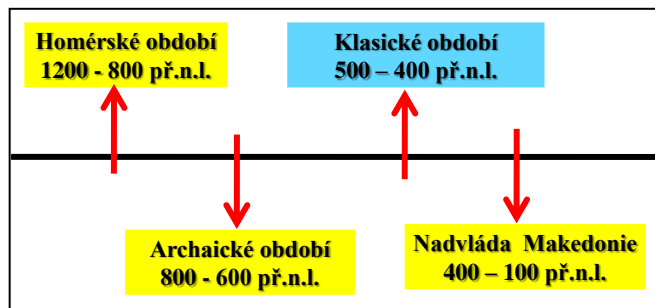
Starověké Řecko

Antika

označení pro řecké a římské dějiny a kulturu v období starověku spojené s otrokářskou společností.

Charakteristika z hlediska ekonomiky

Na počátku se v antickém Řecku upevňuje soukromé vlastnictví (**hlavně vlastnictví půdy**), dochází k rozvoji řemesla a obchodu, roste význam řemeslníků a obchodníků i v politickém životě, což **vede k oslabení moci aristokracie**. Postupně **roste podíl otrocké práce**; ta má celospolečenský charakter, otroci pracují jak v zemědělství a v řemeslech, tak i dolech nebo mohou být úředníky, písaři, služebníky a mohou zastávat i funkci vychovatele.

Státní zřízení

V průběhu vývoje Řecka zde byla tři státní zřízení - **království (monarchie)**, **vláda aristokracie (oligarchie)** a **otrokářská demokracie (vláda lidu)**.

Homérské (temné) období 1200 – 800 př.n.l.

Rychlý růst obyvatelstva vedl ke stěhování na ostrovy v Egejském moři a na pobřeží Malé Ásie – **tzv. ionské stěhování** – název dle **řeckého kmene Iónů**. Do Řecka přicházejí další kmeny – Achájové, Dórové. V čele kmenů stojí král a rodová šlechta. Vládne **rodové aristokracie** (vlastníci půdy), vznikají **městské státy – POLIS**, které tvoří přirozené územní celky. V 9. století před Kristem Řekové převzali **fénickou abecedu, kterou doplnili o samohlásky**.

Archaické období (800 - 600 př.n.l.)

V 8. století př.n.l. zaniká království a **vládne aristokracie (oligarchie)**. Společnost dále tvoří **svobodní řemeslníci, obchodníci a zemědělci a nesvobodní otroci** (buď pro dluhy = dlužní otroctví; nebo ze zajatců). **Naturální směna se mění v peněžní a začínají se užívat mince**. V roce **776 př. n. l. jsou poprvé pořádány olympijské hry v Olympii**.

Nedostatek zemědělské půdy; přelidněnost, hledání nových trhů a nerostných zdrojů vedly k **velké řecké kolonizaci = zakládání nových osad v Malé Asii, v Černomoří, Jižní Itálii a Sicílii, na jihu Francie**

Kolonizace však nevyřešila **sociální problémy řeckých měst – velké sociální napětí mezi svobodnými občany** (požadovali podíl na politické moci) **a vládnoucí aristokracií**. V sociálních střetech se do čela měst dostávali **tzv. „samovládci“ (tyranové), kteří se opírali o lid a o svou ozbrojenou moc**. Tento způsob vlády se označuje jako **raná řecká tyranis** (zbavila aristokracii moci a umožnila nastolit nové formy vlády).

Sparta – městský stát

Sparta ležela na **jihu Peloponéského poloostrova, v kraji zvaném Lakónie**. Původně byla osídlena Acháji, později sem však přišli **Dórové**, kteří si **podrobili původní zemědělské obyvatelstvo a utvořili z něj heilóty (otroky)**. **Dórové (Spart’ané), kteří tvořili jen asi jednu desetinu obyvatelstva se stali vládnoucí vrstvou**. Půda s heilóty patřila státu, **Spart’ané nepracovali, dostávali přiděly půdy i s heilóty (ti pracovali a polovinu úrody odváděli pánovi)**. Proto měli heilóti nepřátelský postoj vůči vládnoucí třídě Spart’anů.

Spart’ané žili vojenským způsobem života. Praktikovali tzv. státní výchovu mládeže, kdy bylo vše podřízeno přípravě na válku (výcvik, disciplína, vyjadřování) a děti byly v 7 letech svěřovány do výchovy státu. Od 20 do 60 let cvičili muže ve vojenských táborech a případně uskutečňovali trestné výpravy proti heilótům. Základ vojska tvořili **těžkooděnci = hoplité**. **Spartské zřízení bylo oligarchické - vládli nejbohatší = aristokracie (Dórové)**. Sparta díky své armádě ovládla další města na Peloponésu a vytvořila **tzv. peloponéský spolek**.

Athény

Athény ležely **v kraji Attika, na JV Balkánského poloostrova**. Politické zřízení v Athénách prošlo složitým vývojem. **Původně vládla aristokracie – v čele stál král, vládli archonti (úředníci) a areopag (rada) - sídlili na Akropoli**. V roce **594 př.n.l Solón**, vysoký athénský úředník provedl **reformy**. Zrušil **dlužní otroctví** a umožnil rolníkům vykupovat se z otroctví. **Svobodné obyvatelstvo rozdělil do 4 tříd podle majetku a odstupňoval podle něj i jejich práva a povinnosti. Položil tak základ demokracie!**

Athény dospěly ke **klasické demokracii (vládě lidu) zejména za státníka Perikla**, kdy jsou si **všichni svobodní občané rovni a muži starší 20 let tvoří lidový sněm**. **Práv byli zbaveni pouze cizinci a otroci. Bezprávné však**

byly i ženy! Vykonávání úřadů bylo chápáno jako čest. Úředníci byli vybíráni volbou nebo **losováním**. **Ostrakismus (ostrakos = střep) = střepinkový soud byl používán proti nebezpečí samovlády (tyranis).** **Jednou ročně napsali plnoprávní občané na lidovém shromáždění na hliněný střep jméno občana, který nejvíce ohrožuje stát.** Ten, jehož jméno stálo na většině střepů, byl vypovězen z Athén na deset let. **Athénská demokracie je doposud vzorem spravedlivého státního zřízení. Byla to tzv. „přímá demokracie“, což znamená, že se všichni plnoprávní občané přímo účastnili hlasování na lidovém sněmu.**

Klasické období 500 – 400 př.n.l.

Dějiny klasického období **začínají povstáním maloasijských Řeků proti perské moci**, která expandovala západním směrem. **Perská říše se během krátkého období stala jediným sousedem řeckých států na východní hranici.** Perský vládce Kyros začlenil řecká města v Malé Ásii do svého státu, ta se však proti tomu vzbouřila. **Toto povstání se stalo záminkou pro počátek Řecko-perských válek. Peršané uskutečnili 3 výpravy proti Řecku, které však vždy skončily jejich porážkou.** Významné bitvy Řecko-perských válek:

2. perská výprava - bitva u Marathónu 490 př.n.l.

(Aby informoval občany Athén o vítězství, uběhl **marathónský běžec** 42,65 km, informaci předal a zemřel.)

3. perská výprava - bitva u Thermopyl 480 př.n.l., bitva u ostrova Salamin (480), bitva u Platají (479)

(Řekové obsadili Thermopylskou soutěsku, kterou museli Peršané projít, ale řecký zrádce Efialtés přivedl Peršany Řekům do zad. Leonidas, velitel řeckých vojsk, zde zůstal s několika sty vojáky, aby co nejvíce zdržel postup Peršanů. Všichni Řekové zde padli a po válce jim byl postaven pomník s nápisem „**Poutníče, zvěstuj lakedaimonským, že my tuto ležíme mrtvi, jak zákony kázaly nám.**“ Peršané však nyní měli otevřenou cestu do nitra Řecka, kde **vyplenili Athény**. V námořní bitvě u ostrova Salamin porazily menší, snadno ovladatelné řecké lodě, početnější perskou flotilu.)

Válka za osvobození řeckých měst v Malé Ásii

(V roce 478 př.n.l. bylo zahájeno tažení k osvobození Řeků v Malé Ásii, kde rozhodující úlohu sehrály Athény, které iniciovaly založení vojenského seskupení – **Délského (Athénského) námořního spolku**. Členové spolku byli povinni přispívat na budování spolkového loďstva. Athény díky své vedoucí roli v boji proti Peršanům a také díky síle své flotily předstihly svého soka - Spartu, která byla dosud nejmocnějším řeckým státem. Tím začalo soupeření Sparty a Athén, které vyústilo v peloponéskou válku.)

Peloponéská válka

Mocenské spory mezi Spartou a Athénami vyústily v letech **431 - 404 př.n.l.** v peloponéskou válku, ze které vyšla obě města velmi oslabena. V boji o hospodářskou a politickou převahu v Řecku **poráží Sparta Athény**.

Důsledky peloponéské války - pro Athény: ztráta převahy v Řecku, rozpuštění athénské námořní spolku, **zrušení demokracie** (nahrazena prospartskou oligarchickou vládou 30 tyranů), athénští spojenci byli podřízeni Spartě.

Dějiny antického Řecka pod nadvládou Makedonie

V roce **338 př.n.l.** jsou Řekové poraženi svým severním sousedem **Makedonií - Filipem II. Makedonským**. Ten **provedl reorganizaci makedonské armády a zavedl makedonskou falangu** – sevržené řady vojáků s **dlouhými kopími** namířenými proti nepříteli. Na **panhelénském kongresu v Korintu** došlo **ke sjednocení řeckých měst pod nadvládou Makedonie**. Před chystaným společným tažením do Persie je však Filip II. zavražděn a vlády se ujímá jeho syn **Alexandr Makedonský - Veliký**.

Výboje Alexandra Makedonského – Velikého:

334 př.n.l. vítězné **tažení proti Persii, dobytí Sýrie a Fénicie**. V roce 332 byl vítán v **Egyptě jako osvoboditel od perské nadvlády a přijat jako nástupce faraónů** (v deltě Nilu zakládá přístavní město Alexandrii). Bojoval na východě v oblasti Perského zálivu a **došel až k řece Indus**. V roce 325 však Alexandrovo vojsko již odmítlo pokračovat dále na východ (neustálé útoky domorodých bojovníků, nezvyklé klimatické podmínky) a tak se rozhodl pro návrat. V roce 323 př.n.l. se vrátil do **Babylonu** a učinil z něj **hlavní město své říše**, ale **onemocněl zde malárií a ve stejném roce (323) zemřel**.

Alexandrovi nástupci, **diadochové (vojevůdci) si rozdělili jeho říši. Roku 301 se střetli v bitvě u Issu, která znamenala definitivní rozpad říše Alexandra Makedonského a vznik helénistických říší, které trvaly asi do 1. století n. l.** (v Egyptě vládli Ptolemaiovcí, v Asii Seleukovci, v Řecku a v Malé Ásii Antigonovci).